

**BOSHLANG'ICH SINFLARDA FITONIMLAR VA SHAXS ISMLARINING
O'ZARO MUNOSABATLARI , ULARNI FARQLASHGA DOIR
KO'NIKMALAR HOSIL QILISH METODIKASI**

Abduvaliyeva Nodira Alisherovna,

FarDU, f.f.f.d.(PhD), dotsent

Mo'minjonova Gulnoraxon Abdupatto qizi

*FarDU, Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim)
mutaxassisligi magistranti*

Annotatsiya Ushbu maqola fitonimlar bilan aloqador bo'lib, unda fitonimlar haqida qisqacha ma'lumot va ularning inson hayoti bilan munosabati, tutgan o'rni, qo'llanish usullari, fitonimlarning ramziy ma'nolari haqida tushunchalar mavjud. Fitonim tushunchasi boshlang'ich sinflarda aynan shu atama bilan izohlanmaydi, aksincha sodda va rasmi holatlarda unga oid ko'nikmalar shakllantiriladi.

Kalit so'zlar Fitonimika, fitonim, o'simlik, ism, xususiyat, ramziy ma'no, madaniy qadriyat e'tiqod, go'zallik, timsol, o'xshashlik, muhit, munosabat.

Абстрактный Данная статья посвящена фитонимам, в ней содержатся краткие сведения о фитонимах и их связи с жизнью человека, их роли, способах применения, символическом значении фитонимов. Понятие фитоним этим термином в начальных классах не поясняется, но навыки, связанные с ним, формируются в простых и наглядных ситуациях.

Ключевые слова Фитонимика, фитоним, растение, имя, особенность, духовный смысл, культурная ценность, вера, красота, символ, сходство, среда, отношения.

Abstract This article is related to phytonyms, it contains brief information about phytonyms and their relationship with human life, their role, methods of application, symbolic meanings of phytonyms. The concept of phytonym is not explained by this term in primary grades, but skills related to it are formed in simple and pictorial situations.

Keywords Phytonymics, phytonym, plant, name, feature, spiritual meaning, cultural value, belief, beauty, symbol, likeness, environment, relationship.

Kirish

Fitonimika onomastikaning bir bo'limi sifatida o'zining o'rganish obykti va predmetiga ega. Demak, fitonimika ham tilshunoslikning nazariy va amaliy ahamiyatga ega bo'lgan sohalaridan biri hisoblanadi. O'simliklarning nomlari fitonimlar, ularning majmui fitonimiya deb yuritiladi. Badiiy asarlarda o'simliklarni ta'riflashda shaxsiyat mavjud bo'lgan ichki psixologik holatni

ko'rsatish vositasi sifatida faoliyat yuritadigan allegoriya qahramon va shaxslararo munosabatlarda ham qo'llaniladi.. O'zbek tilida joylar nomlaridan tashkil topgan ko'plab fitonimlar, etnik guruhlar, qushlar va hayvonlar bir yoki bir nechta belgilar bilan bog'liq o'simliklar nomlari mavjud.. Fitonimlarning o'zbek tili va madaniyatidagi vazifasi, ahamiyati, lingvomadaniy xususiyati ustida tadqiqot ishlari olib bordik.

Bugungi kunda fitonimlar insonlarning shaxsiy ismlari sifatida keng qo'llanib kelingani va qo'llanilib kelinayotganini ko'rishimiz mumkin. Bu esa insoniyat hayoti fitonimika bilan o'zaro bog'liq ekanini ko'rsatmoqda. Masalan:

1. Qiz ismi: Lola

2. Gul nomi: Lola

1. Bola ismi: Arslon

2. Hayvon nomi: Arslon

Bu singari o'zimlik va hayvon nomlarining inson ismlariga qo'yilishiga oid misollar juda ko'p bo'lib ulardan ba'zilari: Rayxon, Nilufar, Nargiz, Gullola, Gunafsha, Navro'z, Ra'no, Gulira'no, Sunbula, Nastarin, Lochin, Qoplon.

O‘simlik nomlari bilan insonlar ismlarining o‘xshashligi turli madaniy, tarixiy va estetik sabablar bilan bog‘liq. Bu holat, asosan, o‘simliklarning go‘zalligi, shifobaxsh xususiyatlari, ramziy ma‘nolari va madaniy qadriyatlar bilan bog‘liq holda yuzaga kelgan. Quyida bunga izoh berib o‘taman:

1. O‘simliklarning ramziy ma‘nolari:

Ko‘pgina o‘simliklarning ramziy ma‘nolari bor, shuning uchun ular inson ismlariga aylangan:

Gulnomlar: Ba‘zi gul nomlari insonlarga go‘zallik va nafosat ramzi sifatida beriladi. Masalan:

Lola (lola guli) – go‘zallik va nazokatni ifodalaydi.

Gulchehra – gul kabi chiroyli yuz degan ma‘noni anglatadi.

Jasmin (yasmin) – yoqimli hidli gul bo‘lib, inson ismi sifatida keng tarqalgan.

Daraxt nomlari: Qadimiy davrlarda ba‘zi daraxtlar odamlar uchun muqaddas hisoblangan, shu bois ismlarda ishlatilgan:

Olma (Malika yoki Almira shaklida ishlatilishi mumkin).

Shirin – shirin meva yoki gullar bilan bog‘liq nom.

2. Madaniy va diniy ta‘sir:

Ba‘zi o‘simlik nomlari diniy va madaniy e‘tiqodlar bilan bog‘liq bo‘lgan:

Zaytun (zaytun daraxti) – muqaddas daraxt sifatida tanilgan va ko‘plab madaniyatlarda ishlatiladi.

Rayhon – poklik va muqaddaslikni anglatadi, ko‘p musulmon xalqlari orasida keng tarqalgan.

3. She‘riyat va san‘atdagi ta‘sir

O‘simliklar she‘riyat va adabiyotda ilhom manbai bo‘lib, odamlarning ismlariga aylangan. Masalan:

Lola – o‘zbek she‘riyatida sevgi va go‘zallik timsoli.

Navro‘z (gul nomidan kelib chiqqan) – bahorning kelishi va yangilanish ramzi.

4. Zamonaviy o‘simlikdan olingan ismlar:

Hozirgi kunda ham odamlarning ismlari yangi o‘simlik nomlari bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin:

Orxideya (orkid gullari) – zamonaviy go‘zal ismlardan biri.

Lavanda – jahon madaniyatida mashhur bo‘lgan nom.

5. O‘xshashlikka misollar

Quyida o‘simlik nomlari bilan inson ismlarining o‘xshashligi keltiriladi:

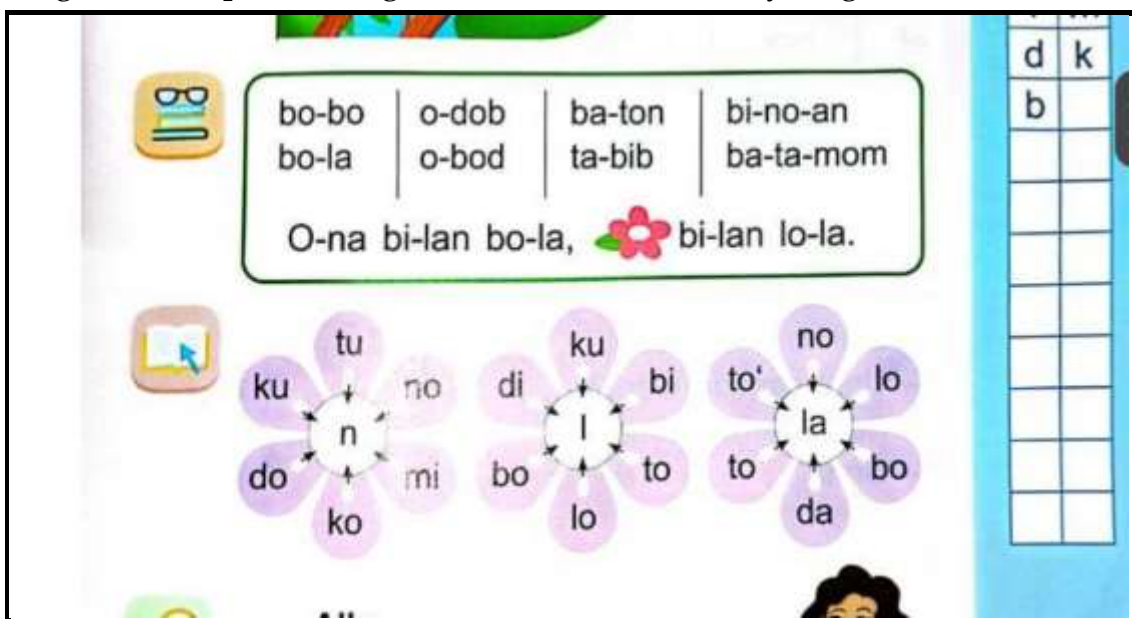
O‘simlik nomi	Inson ismi	Ma‘nosi
Lola	Lola, Lolaxon	Gul, go‘zallik ramzi
Rayhon	Rayxona, Rayxan	Poklik va muqaddaslik

Yasmin	Yasmina, Jasmina	Yoqimli hidli gul
Olma	Almira, Almash	Meva, hayot ramzi
Gul	Gulchehra, Gulnora	Gullar bilan bog'liq go'zallik

1-sinf alifbo kitobining 25- sahifasida lola fitonimi inson ismi sifatida qo'llanilgan. U atoqli ism bo'lgani sababli bosh harfda yozilgan.

1-sinf Alifbo kitobining 37-sahifasida lola fitonim yani o'simlik nomi sifatida qo'llangan. Agar fitonimlar gap boshida kelsa bosh harfda, gap o'rtasida yoki oxirida kelsa kichik harfda qo'llanadi.

O'simliklar bilan insonlar ismlari o'rtasidagi o'xshashliklar tabiat va inson hayoti o'rtasidagi yaqin aloqani aks ettiradi. O'simliklarning go'zalligi, shifobaxshligi va ramziy ma'nolari tufayli ular ismlarda abadiylashgan. Bu aloqalar madaniyatlar va xalqlarning tabiiy muhit bilan uyg'un yashashini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YATI:

1. Madaliyeva Y., O'zbek tilida fitonimlarning leksik-semantik va tematik xususiyatlari//“PEDAGOGS”international research journal.
2. Hasanova G'. X. dunyoning Milliy madaniy tasviri.// Jurnal " dolzarb muammolar gumanitar va tabiiy fanlar " 2015 yil № 5-1 p. 299-301.
3. Hathe Asiet. Kognitiv va lingvokulturologik o'simlik dunyosining nominatsiyalari xususiyatlari . Muallif.Filol.fanlar. dok. Maikop. 2010 p. 6-18 .
4. Shayxislamov Z. N. Lingvokulrurologiyaning fanlar sistemasidagi maqomi va uning etnolingvistika, Sotsiolinvistika va etnopsixolingvistika bilan bo'g'liqligi. Academic Research in Educational Sciences. Vol. 1 No. 2, 2020 ISSN 2181-1385.